

Kunnskapsdepartementet
Universitets- og høyskoleavdelingen
Pb. 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref: 200800545-/KOE *Vår ref.:* EGA

Dato: 21.04.08

HØRINGSUTTALELSE VEDRØRENDE NOU 2008:3 SETT UNDER ETT – NY STRUKTUR I HØYERE UTDANNING

Fellesorganisasjonen (FO) vil med dette komme med våre kommentarer og synspunkter til Stjernøutvalgets rapport i NOU 2008:3 Sett under ett – Ny struktur i høyere utdanning.

FO organiserer 23.000 barnevernpedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsarbeidere og studenter ved disse bachelorutdanningene. FO ønsker høy kvalitet på disse profesjonene, jf. Lov om universiteter og høyskoler § 1-3 punkt a) som sier at ”det tilbys høyere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap.”

FO er enig i beskrivelsene av dagens utfordringer innenfor sektoren som utvalget gir, og vi stiller oss i hovedsak bak løsningene som foreslås. Utvalgets rapport peker på at de helse- og sosialfaglige utdanningene bør styrkes. Vi støtter tiltakene som skisseres i kapittel 14 vedrørende helse- og sosialfagprofesjonene, med unntak av forslaget om å fjerne nasjonale rammeplaner.

Effekten av strukturelle endringer innenfor sektoren for den enkelte utdanning betinger også fokus på det innholdsmessige i utdanningene. Vårt høringssvar dreier seg om hva som må ligge til grunn for å styrke våre bachelorutdanninger og behovet for å utvikle mastergrader og doktorgrader knyttet til barnevernpedagog-, sosionom- og vernepleierprofesjonene.

FOs merknader omhandler:

- Sterke utdanninger for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere
- Nasjonale rammeplaner for utdanningene av helse- og sosialfagprofesjonene
- Partnerskap mellom utdanningsinstitusjonene og praksisorganisasjonene
- Praksisstudier av høy kvalitet
- Viktig med balanse mellom studentoppfølging, undervisning, forskning og utviklingsarbeid
- Profesjonsutdanning – ikke bare en teoretisk utdannelse men også profesjonsdannelse
- En modell for organiseringen som gir levedyktige og landsdekkende enheter
- Nasjonale nettverk for profesjonsutdanningene for helse- og sosialfagene
- Egne enheter for utdanningene for helse- og sosialfagprofesjonene innenfor den enkelte utdanningsinstitusjon
- Politisk og nasjonal styring av høyere utdanning
- Finansiering av høyere utdanning – dreies vekk fra markedsstyring og inn mot strategisk og politisk styring.

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
23 06 11 70

Telefaks:
23 06 11 14

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

Innhold i og kvalitetssikring av utdanningene

Sterke utdanninger for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere

Gode kunnskapsbaserte praktikere dannes gjennom utdanninger med høy grad av integrering mellom teori og praksis. Fagmiljøene i utdanningene må ha høy kompetanse, være i tett samspill med praksisfeltet og forsknings- og utviklingsarbeidet i fagfeltene og ha et nært samarbeid med tilsvarende utdanninger.

Utdanningsinstitusjonene må representere levende fagmiljøer som er i front på kunnskapsutviklingen, med ressurser for å tilrettelegge for høy kvalitetsmessig utdanning, forskning og utviklingsarbeid for kommende og aktive yrkesutøvere. For å få til dette må utdanningsinstitusjonene utvikle gode partnerskap med praksisfeltet, slik at forsknings- og utviklingsarbeid har gode kår innenfor samarbeidet og er bredt forankret. Eksempler på dette er ordninger som HUSK (Høgskole- og universitetssosialkontor) og Undervisningssykehjem.

Profesjonsspesifikke master- og doktorgrader må utvikles for at profesjonene selv i større grad blir med og legger premissene for utdanningene, forskningen og fagutøvelsen, og for å bidra til at helse- og sosialfagene er kunnskapsbaserte. Samtidig må det fortsatt utvikles relevante tverrfaglige mastergrader.

Nasjonale rammeplaner

De nasjonale rammeplanene er viktige nasjonale styringsredskaper som sikrer et minimumsnivå i profesjonsutdanningene. Innholdet i rammeplanene må gjenspeile de kompetansemål som anses nyttige for fagfeltet og inneha ambisjoner om faglig utvikling. Det må ligge krav til omfang og innhold i praksisstudier samt krav til strukturer for oppfølging av studentene. Rammeplanene kan på den måten bidra til at praksisstudiene på en bedre måte likestilles med teoritilfanget.

Våre medlemmer ansatt i høgskole- og universitetssektoren har erfart at rammeplanene bidrar til å opprettholde fokus og formål for utdanningsutviklingen samtidig som dagens system gir de ulike institusjonene stor nok grad av frihet til å utforme bachelorgradene innenfor helse- og sosialfagene. Gjennom nasjonalt samarbeid kan det utvikles ulike profiler for de enkelte profesjonsutdanninger, og fokusområder og utdanning ut over bachelornivå kan fordeles. Rammeplanene sikrer at visst nivå ligger til grunn for den enkelte profesjonsutdanning.

Praksisstudier

Praksisstudier krever særskilt tilrettelegging. Rammene rundt praksisstudiene må derfor bedres slik at vi får praksisstudier av høy kvalitet ved arbeidsplasser innenfor de ulike studienes fagfelt. Veilederne bør primært ha samme utdanningsbakgrunn som studentene, og de må inneha veiledningskompetanse. En slik kompetanse bør tilbys av utdanningsinstitusjonene. Utdanningsinstitusjonene må ha god kontakt med praksisfeltet og studentveiledere for å sikre gode praksisplasser, og for å sikre at utdanningen er i tråd med hva feltet har behov for.

Forskning om praksisstudier og utviklingsarbeid innenfor praksisstudier bør i større grad prioriteres

Partnerskap for praksisstudiene

Gjennom ny praksisstudiefinansiering har det blitt satt større fokus på behovet for at utdanningsinstitusjonene og organisasjonene som tar i mot studenter utvikler et partnerskap, både for å sikre kvalitet på praksisstudier og for å dra nytte av hverandres kompetanse i utdannings- og fagfeltet. Vi mener at dette partnerskapet må vektlegges og utvikles mer enn det er gjort i dag gjennom insentiver i organiseringen, styringen og finansieringen.

Balanse mellom studentoppfølging, undervisning, forskning og utviklingsarbeid

Utdanningen av gode sosialarbeidere krever tett oppfølging av den enkelte i undervisning, evaluering og gjennom praksis. Undervisningen skjer blant annet i små grupper, for at studentene skal få nødvendig ferdighets- og kommunikasjonstrening. Mange læresteder har innført mappeevaluering, hvor studentene leverer inn mange arbeider underveis i studiet som skal vurderes av de fagansatte. Teoriformidlingen må være forskningsbasert og ha et høyt nivå. Utdanningsinstitusjonene må ha god kontakt med praksisfeltet og studentveiledere for å sikre gode praksisplasser, og for å sikre at utdanningen er i tråd med hva feltet har behov for.

Alle opplæringsvirkemidler er en forutsetning for å sikre kvalitetsmessige gode utdanninger, og denne balansen må søkes løst fra nasjonalt hold, gjennom blant annet tiltakene som skisseres i kapittel 14 og finansieringsordningen som vi omtaler senere.

I kapittel 14 kommer utvalget med viktige tiltak for å øke kvaliteten på utdanningene for helse- og sosialprofesjonene. Like viktig er at det gis rammer for rom og ressurser for å ivareta gjennomføringen av undervisning, forskning og utvikling av utdanningsinstitusjonene.

Profesjonsdannelse

Yrkesutøvelsen innenfor velferdsstatens tjenester betinger reflekterte yrkesutøvere som har tilegnet seg kompetanse i betydningen holdninger, kunnskap og ferdigheter som gir handlingskompetanse innenfor spesifikke fagfelt. Forskningsbasert undervisning sammen med praksisstudier og ferdighetstrening er de viktigste komponentene for å bygge gode yrkesrettede bachelorutdanninger. Studentens tilstedeværelse og grad av deltagelse i utdanningen er vesentlig for at handlingsdyktige praktikere dannes. Det må utformes obligatoriske krav knyttet til ferdighetstrening, deltagelse og andre elementer i profesjonsdannelsen.

Styring og organisering av høyere utdanning

Høyere utdanning er en samfunnsoppgave som må styres politisk og nasjonalt. I dag ser vi en fragmentering av sektoren for høyere utdanning gjennom markedstilpasset styring med incentiver som fremmer konkurranse om studenter og fagpersonell. Dette bidrar ikke til en nasjonal styring og heving av kvalitetsnivået på utdanningene.

Institusjonskategori og valg av modell

FO er av den oppfatning at det viktigste i valg av modell er å lage levedyktige og landsdekkende enheter. Dette betyr at utdanningsinstitusjonene må være store nok til å kunne romme fagutvikling og forskning og derigjennom nødvendig kunnskapsbasis for utdanningene. For å kunne dekke kompetansebehovet for velferdstjenestene er det også viktig at vi finner disse utdanningsinstitusjonene geografisk spredt i hele landet.

Vi mener det kan totalt sett være hensiktsmessig å samle flere utdanningsinstitusjoner innenfor færre organisatoriske rammer så fremt slike sammenslåinger er basert på prinsippet om frivillighet. Høgskoler og universiteter har fortsatt ulikt innhold og ulik valør. Utdanningene innenfor høgskolene har tradisjonelt ut fra sitt samfunnsmandat alltid hatt en større grad av samspill mellom teori og praksis og arbeidsformer som innebærer tett oppfølging av studentene. Ved å legge alle høgskoler inn i universitetskategorien kan disse viktige forutsetningene bli satt under faglig og økonomisk press. Det kan også bli vanskelig for den enkelte utdanning innen helse- og sosialfagprofesjonene å hevde seg og ha styring over egen utvikling innenfor et så stort system med mange ulike typer utdanninger.

Valg av modell for organisering av sektoren er etter vårt syn ikke avgjørende for utvikling av kvalitet. Det som er avgjørende for høy kvalitet vil være at det i sektoren er insentiver som bidrar til utvikling innenfor den enkelte utdanning. Derfor er særlig finansieringssystemet og grad av nasjonal styring viktig. Innenfor dette er midler til forskning innenfor fagfeltet, forskning om profesjonsutdanningene og gode fagmiljø i utdanningene, utvikling av gode modeller for profesjonsdannelse, utvikling av master- og doktorgrader og rammer som sikrer god studentoppfølging viktig.

Nasjonale nettverk for profesjonsutdanningene for helse- og sosialfagene

Uavhengig av om helse- og sosialfagutdanningene befinner seg innenfor en storhøgskole eller et universitet, må samarbeid og samordning med like profesjonsutdanninger være lagt til rette for, gjennom for eksempel nasjonale nettverk for den enkelte profesjonsutdanning.

Egne enheter for utdanningene for helse- og sosialfagprofesjonene

Utdanningene for helse- og sosialfagprofesjonene må ha en tydelig plass i den interne organiseringen for å sikre utdanningenes yrkesrettede profil med et bestemt samfunnsoppdrag inn mot bestemte målgrupper. Det bør derfor organiseres egne enheter for utdanningene for helse- og sosialfagprofesjonene innenfor den enkelte utdanningsinstitusjon. Det kan bidra til å sikre at praksisstudier er en viktig del av utdanningsløpet i samspill med den forskningsbaserte teoretisk tilnærmingen.

Politisk og nasjonal styring av sektoren

Vi mener at de eksterne representantene ikke skal være i flertall i styrene ved utdanningsinstitusjonene, at rektor skal være valgt og at denne skal være leder av styret. Det er viktig at de eksterne representantene er politisk oppnevnt.

Vi støtter at styrene ved de enkelte utdanningsinstitusjonene selv kan bestemme styringsformen for de underliggende avdelinger/fakultet, men vil påpeke at det interne demokratiet i institusjonen må ha gode vilkår.

Styringsdialogen må tilrettelegges slik at det er en reell politisk og nasjonal styring av sektoren. Politikk handler om samfunnets prioriteringer og er ikke i motsetning til den akademiske og institusjonelle frihet som vi også trenger for å ha en sterk sektor for høyere utdanning.

Finansiering av høyere utdanning

Utvalget er opptatt av at finansieringsordningen må dreies fra markedsstyring og konkurranse og inn mot strategisk og politisk styring. Vi støtter denne dreiningen og er enige i utvalgets vurdering av svakhetene i dagens system.

Finansieringsordningen som ble innført i 2002 skulle gi økt effektivitet innenfor sektoren i form av høyere gjennomstrømming, bedre kvalitet, mer forskning og publisering mv. Dette har ikke skjedd for våre profesjonsutdanninger. Generelt er profesjonsutdanningene innenfor helse- og sosialfag økonomisk under press, noe som etter vår vurdering særlig går ut over kvaliteten på bachelornivå. Et hovedankepunkt er at basisfinansieringen endres fra år til år for utdanningsinstitusjonene slik at forutsigbarheten er lav. Videre er plasseringen av våre profesjonsutdanninger innenfor undervisningskomponenten i de laveste kategoriene med på å underdimensjonere de reelle kostnadene.

Kravet til nye undervisnings-, evalueringsformer og tettere oppfølging av den enkelte student er arbeidskraftskrevende og derigjennom kostnadsdrivende. Studier hvor læringsmålene oppnås gjennom vekslende mellom teori og praksis, forelesninger og gruppebasert ferdighetstrening er mer kostbare enn utdanninger som ikke i like stort omfang har denne vekslingen. Det gjør at barnevernpedagog- sosionom- og vernepleierutdanningene er mer kostbare å drive enn for eksempel økonomi- og administrasjonsutdanninger.

Evalueringen som skal skje av finansieringsordningen i 2009 er avgjørende for å finne ordninger som i større grad ivaretar muligheter for utvikling av gode helse- og sosialfagprofesjoner.

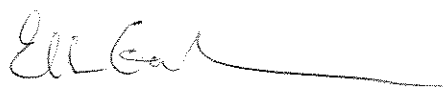
Avslutning

Den norske velferdsstaten har behov for gode profesjonsutdanninger innenfor helse- og sosialfeltet. Det betinger sterke fagmiljøer og systematisk satsning for å oppnå ønsket utvikling. Vi mener Stjernøutvalgets rapport legger et viktig grunnlag for hvordan utviklingen av sektoren for høyere utdanning bør skje. Vårt bidrag er å fokusere særskilt på rammene for og innholdet i våre profesjonsutdanninger.

Vi vil bemerke til sist at vi har utdanninger for helse- og sosialprofesjonene også på private høyskoler. Det er viktig at forholdet til disse er avklart i strukturen for sektoren.

Med vennlig hilsen

Randi Reese
Forbundsleder

Ellen Galaasen
Fagkonsulent